

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANȘATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

Conferința Științifică a Doctoranzilor
Ediția I
7-8 noiembrie 2023

Secțiunea ISTORIE

Ziua I

7 noiembrie

Acces ZOOM:

<https://us06web.zoom.us/j/88918622864?pwd=3lIUyhbQ7g9sATPji5MdlalzfMdxH.1>

Meeting ID: 889 1862 2864

9:45-10:00: Deschiderea lucrărilor

10:00-12:00: Premodern și modern: construcții instituționale

Moderator: Maria PAKUCS

Andrei MIREA (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Gestiune comunitară și solidaritate fiscală în Moldova premodernă*

Marius MARINAC (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”), *Moartea și Tânărul Fecior de Împărat de la Biserica Cotu, comuna Uda, Județul Argeș*

Emilian Alexandru CIOROGARIU (Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca), *Contribuția negustorilor aromâni la dezvoltarea localităților din Podgoria Aradului (sec. XVIII-XX)*

Ana GRIMALSCHI (Institutul de Istorie „N. Iorga”) *Dr. Vladimir BOGOS – continuatorul unei vechi familii moldovene – Deputat în Sfatul Țării*

12:00-13:00: Keynote speaker: prof. dr. **Marius TURDA**, *School of Education, Humanities and Languages Oxford Brookes University*

13:00-14:00: Pauză de prânz

14:00-16.30: Circulația ideilor și experimente de presă

Moderator: Cătălin-Ștefan POPA

Cristina BARBU (Institutul de Studii Sud-Est Europene, București), *Scrisorile unui orientalist, Alphonse Mingana într-un schimb epistolar*

Aris Alexandru ZISOPOL (Institutul de Studii Sud-Est Europene, București), *Dialog și solidaritate între minorități: „L’Echo Danubien”*

Roxana Gabriela RUSIN (Institutul de Istorie „N. Iorga”), „*Șarivari Românu*”, un experiment publicistic efemer

George-Bogdan TOFAN (Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca), *Actualitatea ideilor europene în viziunea omului politic Octavian C. Tăslăuanu*

16.30-16.45: Concluzii

**Ziua a II-a
8 noiembrie**

Acces ZOOM:

<https://us06web.zoom.us/j/83987084019?pwd=muCNmj28j2jUdb0oQPbRIJ4rIwegNk.1>
Meeting ID: 839 8708 4019

10.00-11.30: Crize sistemice

Moderator: Iosif-Marin BALOG

Dana Elena DEACONU (Institutul de Studii Sud-Est Europene București), *România și Grecia de la Mica Înțelegere a Femeilor la Conferințele Balcanice (1920-1940)*

Dorin Daniel CARABEȚ (Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca), *Fabrica „Kandia” și problemele politico-economice din perioada interbelică*

Sebastian STOI (Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca), *Scurt istoric al conceptului de „brand”*

Pauză: 11.30-12.00

12.00-14.00: Ideologie și educație în România comunistă

Moderator: Mioara ANTON

Maria Gabriela NECULA (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Copilăria în Bărăgan: viață cotidiană și educație*

Andrei BRATU (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Studenții români și sistemul educațional superior la sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970*

Mariana ALECU (Institutul de Studii Sud-Est Europene București), *Adaptare la o situație dată: școala greacă din București după instaurarea comunismului*

Carmen-Elena RASCOL (POTRA) (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Învățământul teologic catolic în perioada comunistă. Studiu de caz: Seminarul din Iași*

14:00-15:00: Pauză de prânz

15.00-16.30 : Comunism și postcomunism

Moderator : Cristian VASILE

Bogdan Emanuel RĂDUȚ (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Vasile V. Moiescu: piramidologul evanghelic român*

Robert Michael GAYER (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *„Acțiunea Recuperarea” – o chestiune de siguranță națională pentru RDG și determinantă în contextul relațiilor trilaterale RSR-RFG-RDG*

Sergiu-Ștefan POH (Institutul de Istorie „N. Iorga”), *Experimentul balcanic în retrospectivă: războiul din fosta Iugoslavie*

16.30-16.45: Închiderea conferinței

Secțiunea Istorie

REZUMATE

*

Gestiune comunitară și solidaritate fiscală în Moldova premodernă

Drd. Andrei Mirea
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”

Comunicarea analizează legătura existentă între activitățile colective desfășurate în interiorul comunităților rurale din Moldova și exigențele de natură fiscală ale domniei, mai precis maniera în care statul de la Est de Carpați a înțeles să întrebuițeze organizarea intracomunitară a satelor peste care își întindea autoritatea pentru a-și asigura accesul la resursele materiale și umane necesare funcționării sale. Este propusă o distincție conceptuală între „gestiune comunitară” (totalitatea activităților colective de autoconducere și coordonare locală care au drept scop ameliorarea condițiilor de viață, precum și satisfacerea intereselor și drepturilor comune) și „solidaritate fiscală” (politică domnească care urmărește impunerea unei răspunderi colective pentru îndeplinirea sarcinilor fiscale). Anterior anilor 1550, impozitele tradiționale revendicate de domnie, precum desetina din vin, desetina din stupi, gorștina din porci sau ilișul, aveau quantumuri în natură stabilite prin tradiție, majoritatea acestor taxe fiind calculate în sistemul zeciuielilor. Astfel, valoarea dărilor strânse de slugile domnești era determinată de variația producției locale, iar aceste dijme nu presupuneau o răspundere fiscală colectivă, fiecare gospodărie fiind dijmuită în funcție de producție, comunitatea locală limitându-se doar la medierea relației cu strângătorii dărilor. Pentru această epocă, singurele obligații fiscale cutumiare care presupun o solidaritate fiscală sunt: straja, munca la cetate, mersul la oaste, podvoadele, lucrul manual la morile, iazurile și viile domnești, precum și îndeplinirea unor munci pe lângă curtea domnească. În aceste cazuri, comunitatea în ansamblul ei era răspunzătoare, în temeiul unor mecanisme de compensație și despăgubire intracomunitare, pentru trimiterea unui anumit număr de oameni din interiorul comunității în scopul îndeplinirii obligației fiscale în numele întregii comunități locale, alături de echipamentul necesar, boi, cai, căruțe etc. Ideea principală pe care o vom argumenta este că, în ciuda faptului că îndeplinirea tuturor acestor obligații a presupus încă din veacul al XIV-lea desfășurarea unei vii activități colective la nivelul comunităților locale, abia după anii 1550 domniile Moldovei vor începe să accentueze dimensiunea colectivă a răspunderii fiscale, extinzând-o asupra majorității impozitelor. Această evoluție este determinată de apariția evaluării fiscale a populației de către vistieria domnească și de stabilirea domiciliului fiscal al contribuabililor în urma recensămintelor fiscale.

*

Moartea și Tânărul Fecior de Împărat
de la Biserica Cotu, comuna Uda, Județul Argeș

Drd. Marius Marinac

Biserica ortodoxă cu hramul ”Adormirea Maicii Domnului” din satul Cotu, comuna Uda, județul Argeș, este monument istoric și este înscrisă în LMI sub codul: AG-II-m-A-13625, fiind edificată între anii 1810-1820. Biserica este considerată una dintre cele mai importante din spațiul românesc datorită arhitecturii cât și picturii *Moartea și Tânărul Fecior de Împărat* de pe fațada vestică.

Moartea și Tânărul Feciorul de Împărat de la Biserica Cotu este o pictură realizată în stil popular care impactează puternic privitorul și are rolul de a evidenția efemeritatea timpului și conștientizarea Judecății de Apoi.

*

Contribuția negustorilor aromâni la dezvoltarea localităților din Podgoria Aradului
(Sec. XVIII-XX)

Drd. Emilian-Alexandru Ciorogariu
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Elita aromână, formată în principal din mari comercianți activi pe multiple piețe din Europa și Levant, a acționat drept unul dintre principalii factori care au contribuit într-o primă etapă la păstrarea, iar ulterior la dezvoltarea și emanciparea identității naționale a comunității românești din Podgoria Aradului. Ca principală zonă viti-vinicolă a actualului județ Arad, microregiunea constă în principal din arealele localităților Ghioroc, Miniș, Cuvin, Covăsânț, Păuliș, Șiria, Galșa, Mâsca și Pâncota.

Exponenți ai unor bogate familii macedoromâne se stabilesc aici începând cu a doua jumătate a secolului XVIII și joacă un rol vital în dezvoltarea economică a zonei în general și în cea socială, culturală și religioasă a românilor ortodocși în particular, până la începutul secolului XX. Acum procesul de asimilare în populația românească este aproape definitiv, iar majoritatea micului grup ce și-a menținut o identitate distinctă migrează spre Regatul României (Dobrogea) sau zone din vestul Imperiului Austro-Ungar, unde se alătură comunităților macedoromâne.

Aromânii din Podgoria Aradului provin în cea mai mare parte din regiuni ale actualei Macedonii de Nord, pe care le părăsesc pe fondul persecuțiilor și atacurilor armate ale Imperiului Otoman. Odată stabiliți aici, își ancorează existența cultural – spirituală în ortodoxie, pe care o trăiesc ca principal reper identitar. Disponând de averi relevante și în plină dezvoltare, devin principalii ctitori de lăcașe de cult ortodoxe în Podgorie. Alături de rolul primordial religios, ele devin împreună cu școlile confesionale ortodoxe (ce primesc la rândul lor sume relevante) veritabile ancore ale culturii de limbă română din zonă. Aceasta beneficiază prin intermediul respectivelor instituții de o racordare permanentă la schimburile de idei și cunoștințe dintre diferitele regiuni locuite de congeneri, ceea ce contribuie la încetinirea, iar ulterior stoparea și chiar inversarea procesului de erodare a conștiinței naționale.

Pe fondul intensei și rodnicei activități economice și culturale, statutul și prestigiul social al macedoromânilor cresc constant, ei ajungând să fie considerați parte a elitei comitatului Arad. În această calitate contractează căsătorii cu descendenți ai celor mai bune familii românești ale zonei, respectiv ai aristocrației din Monarhie. Pârghiile de influență astfel generate sunt puse în slujba emancipării și promovării exponenților comunității românești din Podgorie.

*

Dialog și solidaritate între minorități: *L’Echo Danubien*

Drd. Aris Alexandru Zisopol
Institutul de Studii Sud-Es Europene

„L’Echo Danubien”, un hebdomadar tradițional, simbol al comunității gălățene a reprezentat una dintre cele mai elaborate publicații ale orașului care surprindea în articolele sale știri despre comerț, agricultură, industrie, artă și literatură. În arhivele Bibliotecii Academiei Române am descoperit două exemplare publicate în orașe și la date diferite: Galați, 21/2 noiembrie 1865 și București, 27 octombrie/8 noiembrie 1867, fiecare cu caracteristici distincte.

În conținutul celor două sunt amintite mai multe evenimente de natură socio-economică care au implicat inclusiv membri ai comunităților elene, apreciați în mod special pentru inițiativele favorabile dezvoltării multilaterale a orașelor dunărene. În același timp, printre noutățile transmise publicului au fost vizate și evenimente de pe plan național sau internațional care au avut un impact considerabil asupra societății locale precum în cazul unui anume „incendiu din Constantinopol” din cauza căruia ar fi crescut prețul lemnului.

Sunt expuse informații oficiale despre „Mișcarea pe Fluviu”, în conformitate cu raportul Comisiei Europene a Dunării, din care reiese faptul că o pondere foarte mare a ambarcațiunilor ce tranzitau porturile Sulina, Galați sau Brăila au fost comandate de căpitani eleni.

Numărul apărut la Galați cuprinde și câteva pagini de supliment dedicate unei dispute dintre suburbia Iașilor, Tatarăși și primărie, proces ce l-a implicat pe doctorul în medicină Tahmintis.

În ceea ce privește al doilea exemplar tipărit la București în anul 1867, acesta conține un articol interesant despre protestul Comitetului Central al Alianței Israelite din Paris (înființată în 1860), care reclama atitudinea ostilă a autorităților române față de cetățenii evrei care se găseau în situația de a avea proprietățile puse sub sechestru fără o citație în prealabil. Problema este accentuată și prin intervențiile consulilor Austriei, Angliei și Franței în favoarea unor evrei izgoniți, care se aflau sub protectoratul acestora. Implicarea cetățenilor de origine greacă în acest context întărește teoria integrării sociale, conform căreia aceștia își arătau solidaritatea cu membri ai altor comunități de emigranți.

*

Copilăria în Bărăgan: viață cotidiană și educație

Drd. Maria Gabriela Necula (căs. Groza)
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”

Prin prezentul studiu ne propunem să contribuim la consolidarea imaginii de ansamblu asupra fenomenului deportării în Bărăgan, prin analiza unui grup, pe care îl considerăm esențial în procesul de recuperare a memoriei, anume copiii Bărăganului. Grupul de analiză pe care se bazează propunerea noastră este format din tineri care aveau vârsta de școlarizare la momentul 18 iunie 1951, când au fost deportați în Bărăgan alături de familiile lor.

Metodologia utilizată în procesul de documentare s-a bazat pe istorie orală, astfel că din grupul țintă am identificat mărturii care reconstruiesc o frescă socială complexă ce constituie doar o primă secvență din componența unei cercetări doctorale care se află în desfășurare.

Analiza noastră își propune să răspundă la o serie de întrebări focalizate pe două mari arii de interes: modele și formare culturală comunitară, respectiv școlarizarea în cadrul sistemului comunist represiv din Bărăgan. Școala în Bărăgan este analizată prin prisma tipologiilor de profesori, al căror fundal de formare provine din modelele educaționale moștenite de la începutul secolului al XX-lea. Începutul școlii nu a mai fost la fel din 1951, având pecetea domiciliului obligatoriu și a interdicției de a depăși cu 15 km locul în care au fost stabiliți, excepțiile erau autorizate doar în baza unui acord prealabil de la organele de conducere, iar cursurile au fost începute numai de copii aflați la vârsta școlii elementare. Prin intermediul interviurilor luate persoanelor încadrate la D.O. (Domiciliu Obligatoriu) urmează să reconstruim firul istoric al contextului în care copiii Bărăganului s-au adaptat la o nouă viață și la rigorile din Bărăgan atât din punct de vedere educațional, cât și din punctul de vedere al vieții cotidiene, marcată de muncile la care trebuiau să participe.

Mecanismul de analiză implică trei piloni: măturii orale, documentație istorică și literatura de specialitate. Prin consolidarea celor trei direcții și conectarea lor într-un fir narativ unitar, considerăm că prezentul studiu reprezintă un prim pas în analiza evocărilor contextualizate privind etapa școlarizării în Bărăgan.

*

Studentii români și sistemul educațional superior la sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970

Drd. Andrei Bratu
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”

În lucrarea noastră vom prezenta mai multe aspecte legate de sistemul de învățământ superior și viața studențească la finalul anilor 1960 și începutul anilor 1970. Ne vom apleca asupra

dezvoltării sistemului educațional superior în cadrul cronologic amintit, accentul va cădea pe noua lege a educației adoptată în anul 1968 și aspectele problematice ale sistemului educațional superior. Desigur, vom atinge și aspectele ideologice ale sistemului. Vom avea în vedere și evoluțiile principalelor centre universitare din România, mai exact universitățile din București, Iași și Cluj-Napoca. Vom expune impactul dezvoltărilor care au avut loc în centrele universitare respective în rândul studenților. În acest demers vom folosi mai multe lucrări, studii și documente din cadrul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, Fond CC al PCR-Secria Propagandă și Agitație. Pentru a înțelege perspectiva studenților cu privire la anumite subiecte, problematice ale sistemului de învățământ superior vom folosi articole din revistele literar-studențești: „Viața Studențească”, „Alma Mater” etc. Totodată vom utiliza și articole din publicația „Scânteia Tineretului” pentru a percepe abordarea ideologică a vieții studențești, cum ar fi maniera în care trebuia să se comporte un student. În afara revistelor studențești și a ziarului „Scânteia Tineretului”, vom avea în vedere și o lucrare publicată de către Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului, Ovidu Bădina (coord.), *Tineretul. Obiect de cercetare științifică*, București, Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului, 1969. Lucrarea respectivă ne va ajuta în a înțelege problemele cu care se confruntau studenții și alte aspecte importante. Un subiect semnificativ pe care îl vom aborda va fi relația dintre profesori și studenți; prin intermediul acestei secțiuni a lucrării dorim să înțelegem modul în care studenții și profesorii au interacționat în mediul universitar, respectiv sprijinul oferit de către cadrele universitare în anumite situații. Cu precădere vom analiza modul în care Securitatea a perceput relaționarea, mai precis conduitele pe care le aveau studenții și interacțiunile cu profesorii. Studiile de caz pe care le vom dezbate vor fi următoarele: demascarea studenților de la Facultatea de Filozofie din anul 1965 și cazul criticului literar Alex. Ștefănescu la sfârșitul anilor 1960. Vom utiliza în mod deosebit documente din cadrul Arhivelor Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

*

Adaptare la o situație dată: Școala greacă din București după instaurarea comunismului”.

Drd. Mariana Alecu
Institutul de Studii Sud-Est Europene

Evenimentele și urmările celui de-al doilea război mondial au avut un impact major la nivelul întregii societăți românești. Comunitatea greacă tradițională, care jucase un rol important în istoria și cultura românilor, se confruntă cu noile provocări legate de schimbările de regim din România și Grecia. De orientare politică preponderent, dacă nu exclusiv, de centru-dreapta, colonia greacă din București se va implica în acțiunile de sprijinire a Greciei ocupate de forțele Axei sau va lupta să înlătore influența și amenințarea comunistă care încearcă să-i preia conducerea. Confiscarea comunității de către comuniști, prezența refugiaților greci aduși în România datorită programului de evacuare decis de conducerea comunistă greacă și introducerea în 1948 a reformei învățământului vor schimba din temelii vechea comunitate. Cazul Liceului Elen luat în considerare este un barometru al acestor transformări survenite odată cu instaurarea comunismului în România.

*

Învățământul teologic catolic în perioada comunistă. Studiu de caz: Seminarul din Iași

Drd. Rascol (Potra) Carmen-Elena
Institutul de Isotrie „Nicolae Iorga” București

Educația comunistă avea în vedere „creșterea” unui tineret ateu, în spiritul materialismului dialectic, fără prejudecăți religioase: „odată cu bătrânii va muri și religia”.

Prin *Decretul nr. 175/1948 pentru reforma învățământului*, publicat în M.O., Partea I, nr. 177 din 3 august 1948, învățământul public era organizat exclusiv de stat, era laic și urmărea, printre altele: „înlăturarea neștiinței de carte, lărgirea și democratizarea învățământului, educarea tineretului în spiritul democratic, îndrumarea folosirii timpului liber etc.” Religia este scoasă din rândul disciplinelor școlare, iar cateheza (studiul biblic aprofundat, necesar elevilor din clasele a II-a și a IV-a, viitori candidați la *Prima Sfântă Împărtășanie* și la *Sfântul Mir*) trebuia înlocuită cu „muncile patriotice” și cu „atelierile de muncă”.

Prin *Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase*, publicat în M.O. nr. 178 din 4 august 1948, jurisdicția canonică și educația teologică (școli de cantori - seminare și institute) rămâneau în seama cultului, însă controlul didactic și administrativ aparțineau Ministerului Cultelor. Seminarele teologice în care se predau specialități laice se desființau, urmând ca profesorii, trecuți la dispoziția Ministerului Public, în funcție de posibilități, să fie încadrați la catedre de aceeași specialitate sau de specialități înrudite.

După reforma învățământului, educația teologică catolică a funcționat astfel: 1948 – Institutul Teologic („Seminarul Mare”) și Seminarul Teologic („Seminarul Mic”) de la Alba-Iulia, iar din 1956 – Institutul Teologic și Seminarul de la Iași (Secția Română a Institutului Teologic Romano-Catolic de grad universitar Alba Iulia).

În toamna anului 1956, la Seminarul de la Iași au fost înscriși în clasa a VIII-a 37 de elevi, 16 elevi în clasa a IX-a, 20 de elevi în clasa a X-a și 6 elevi în clasa a XI-a.

Profilul studentului înscris la teologie romano-catolică era următorul: provenea, în majoritate, din mediul rural; era fiu de țăran, iar până la înscrierea la Institut nu avusese manifestări ostile contra statului.

La finalul anilor de studii, preoții erau încorporați în armată pentru un an, iar absolvirea propriu-zisă avea loc anul următor (în 1984 – promoțiile '83-'84 aveau 15 absolvenți; în anul 1985 nu s-a organizat absolvirea, astfel încât în 1986 s-a înregistrat cel mai mare număr de absolvenți: 33).

*

Scrisorile unui orientalist. Alphonse Mingana într-un schimb epistolar

Drd. Cristina Barbu
Institutul de Studii Sud-Est Europene București

Personalitate importantă a studiilor orientale și siriace din perioada celor două Războaie Mondiale, Alphonse Mingana este în aceeași măsură un personaj misterios și controversat. Se naște în 1880 în satul Șarāniș, districtul Zaḥo, în nordul Irakului de astăzi, într-o familie creștină; tatăl său este preot caldeean. Educația o primește la seminarul „Saint Jean” din Mosul, de unde absolvă și este hirotonit preot, desfășurându-și mai apoi o activitate didactică și de cercetare în cadrul acestuia până în 1913 când pleacă într-o călătorie prin Persia și Imperiul Otoman și, întâlnindu-l pe misionarul american protestant pe nume Andrew în Mardin, decide să meargă în Marea Britanie la Woodbrooke, Birmingham unde îl va întâlni pe Harris Rendel.

De-a lungul vieții sale, Alphonse Mingana a fost, în activitatea de cercetare a sa, implicat în câteva controverse care au rămas peste timp în atenția specialiștilor, aducându-i chiar o reputație îndoielnică uneori. Câteva dintre acestea, precum controversa Cartea religiei și a imperiului, au fost elucidate, fie în timpul vieții sale, fie după moartea sa. Altele însă, precum Cronica din Arbela, rămân și astăzi un mister.

Tijmen Baarda argumentează în articolul său, „Firmly established in early 20th-century orientalism: Alphonse Mingana among his fellow scholars”, că, deși astăzi Alphonse Mingana este deseori amintit în legătură cu deja celebrele sale controverse și dezacorduri cu alți orientaliști, în timpul vieții sale el reprezenta o sursă importantă de informație și expertiză la care apelau teologi, istorici, orientaliști sau doctoranzi din toată Europa.

Articolul propune, în spiritul afirmațiilor lui Tijmen Baarda, să exemplifice tipul relațiilor și importanța contribuției lui Alphonse Mingana și să contureze o perspectivă asupra personalității sale pe baza unei părți a corespondenței, aflată în cadrul Cadbury Research Library de la Universitatea din Birmingham. Va fi prezentată corespondența sa cu trei personalități ale scenei orientalistice secolului al XX-lea și pe această bază se va încerca conturarea unei imagini asupra relațiilor și poziției lui Mingana din perspectiva celor trei exemple.

*

Actualitatea ideilor europene în viziunea omului politic Octavian C. Tăslăuanu

George-Bogdan Tofan
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Studiul de față își propune readucerea în actualitate a unui prim proiect românesc, *Statele Unite ale Orientului*, formulat în anul 1924, al cărei ideologie viza o ipoteză complementară idealului național, și anume cel al unificării europene. Promotorul ideii democratice de integrare a României într-o astfel de arhitectură a fost omul politic Octavian C. Tăslăuanu. Pătrunzând în intimitatea convingerilor profunde și sincere ale autorului, scrise în decursul deceniilor doi-trei ale secolului trecut, descoperim o neașteptată actualitate recurentă a tendințelor de integrare europeană, fapt confirmat astăzi de contextul geopolitic în care Uniunea Europeană este constrânsă de provocări economice fără precedent, urmare a Brexitului și pandemiei de COVID-19, peste care s-a suprapus războiul fratricid de la granița de nord-est a țării noastre. Motivația rechemării din uitare a scrierilor lui Octavian C. Tăslăuanu vine într-un moment aparte, atunci când România în calea devenirii sale europene se află în postura de candidat la integrarea în spațiul Schengen. Prin urmare, avantați de scurgerea timpului, putem avea o imagine generală asupra modului în care conceptul de idee europeană a fost perceput, promovat și dezvoltat în mediile intelectuale românești.

*

Fabrica Kandia și problemele politico-economice din perioada interbelică

Drd. Carabeț Dorin Daniel
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Fabrica Kandia a fost un simbol al industriei timișorene atât în perioada antebelică, cât și după anul 1918. După unirea Banatului cu România, Kandia s-a integrat în economia românească, devenind cea mai importantă fabrică de produse zaharoase din țară. În perioada interbelică societatea Kandia s-a confruntat cu două probleme majore. Una de natură economică și anume marea criză economică mondială din 1929-1933, care în Europa de Est s-a prelungit în anumite ramuri până în 1938 și alta de natură politică – legile rasiale elaborate și promovate de guvernele României după anul 1934.

Marea recesiune mondială a lovit puternic și în fabrica Kandia din Timișoara, dar pentru că era o întreprindere de produse alimentare, a avut totuși mai puțin de suferit, spre deosebire de alte fabrici. Kandia s-a confruntat cu o serie de lipsuri în perioada 1929-1938. Regimul devaloarei și constrângerea la importurile de materii prime au constituit un impediment în dezvoltarea societății Kandia. Conducerea fabricii a arătat, în anii de criză, că din cauza acestei situații unitatea se confruntă cu mari dificultăți în procurarea materiilor prime din import care erau indispensabile pentru producție cum ar fi: boabe de cacao, unt de cacao, vanilie, migdale, citrice etc.

După Marea Unire din 1918, România se angaja să protejeze grupurile etnice minoritare, dar în realitate nu întotdeauna s-a întâmplat acest lucru. În anii 30-40 ai secolului al XX-lea au apărut tensiuni intercomunitare între români și maghiari, români și evrei sau chiar între minoritățile etnice, aceste tensiuni fiind alimentate de politicile guvernamentale. Prin Constituția din 1923, populația evreiască dobândise recunoașterea drepturilor sale cetățenești, cum ar fi dreptul la proprietate atât la sat cât și la oraș, dreptul de a fi reprezentată în Parlamentul țării prin deputați și senatori, libertatea de exprimare și de organizare proprie. Legile date în perioada interbelică au anulat treptat prevederile din Constituție privitoare la minorități. Legile vizau în primul rând populația evreiască, dar și alte minorități. După 1938, a fost reintrodus principiul inegalității în fața legii în funcție de apartenența etnică sau religioasă.

Kandia, de la înființare și până la al Doilea Război Mondial, a reprezentat Banatul etnic în miniatură, aici și-au desfășurat activitatea aproape toate grupurile etnice care au trăit în Banat, din această cauză legile împotriva minorităților au afectat serios societatea.

*

România și Grecia de la Mica Înțelegere a Femeilor la Conferințele Balcanice (1920-1940)

Drd. Dana Elena Deaconu
Institutul de Studii Sud Est Europene

În România și Grecia femeile și-au coalizat forțele pentru apărarea unor idealuri politice comune celor două state greu încercate de război și care aveau de protejat un teritoriu național, care se întregise după 1918, în fața unor vecini revizionști și oricând capabili să încalce clauzele fixate după Primul Război Mondial. Lupta comună a reprezentantelor celor două state pentru o lume în care justiția și adevărul să fie la loc de cinste a contribuit la o mai strânsă apropiere între acestea. Obiective precum recunoașterea drepturilor femeilor, protejarea copiilor, sau încurajarea frecventării sistemului educațional au fost doar câteva dintre punctele comune activităților lor. Acțiunile unor organizații, precum Mica Înțelegere a Femeilor, sau prezența la întrunirile din cadrul Conferințelor Balcanice și discursurile pentru recunoașterea drepturilor civile și politice pentru femei, au avut un rol aparte în stabilirea unor legături între România și Grecia.

În perioada interbelică, femeile au demonstrat că pot obține sorți de izbândă acolo unde activitatea oamenilor politici a eșuat. Astfel, un reper în politica de apropiere a României și Greciei în perioada interbelică și într-un moment în care dreptul de vot încă nu fusese recunoscut femeilor, a fost înființarea Micii Înțelegeri a Femeilor. Această organizație a strâns sub același crez femeile din Europa de Sud și Centrală, responsabilizându-le în fața istoriei prin lupta pentru menținerea păcii.

Atât România cât și Grecia, ca state balcanice, au fost reprezentate la toate ședințele Conferințelor Balcanice, asigurând o dată în plus comuniunea de interese deschizătoare a unei politici externe de bună înțelegere între cele două state. Reprezentantele celor două țări, prezente și ele la aceste întruniri, au asigurat existența unui element de legătură prin politica desfășurată și adoptată de fiecare în propriile state. Acestea au colaborat, făcând cunoscute problemele socio-

politice din țările lor și prevenind prin mijloace pacifice eventualele neînțelegeri dintre cele două popoare, român și grec.

*

Acțiunea Recuperarea – o chestiune de siguranță națională pentru RDG și determinantă în contextul relațiilor trilaterale RSR-RFG-RDG

Drd. Robert Michael Gayer
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

”Afacerea” cu etnici germani, așa cum deseori a fost denumit de cercetători acest episod istoric controversat, este o temă ce încă prezintă o serie de aspecte mai puțin aprofundate. Deși au fost scrise numeroase cărți pe seama acestui subiect, inclusiv lucrări științifice, studii, memorii sau articole de presă, despre reverberațiile socio-politice provocate în rândurile altor state comuniste, precum Republica Democrată Germană, de pildă, s-au făcut referiri mai degrabă tangențial, stadiul cercetării aflându-se într-o fază incipientă.

Indubitabil, acest tip de informații nu ajungea cu „viteza luminii” în orice colț al lumii, cum este cazul actualmente, însă o astfel de operațiune, derulată pe parcursul a mai multor decenii, nu putea trece neobservată, în ciuda eforturilor diverse depuse în acest sens.

Evident, presa din Germania socialistă nu se bucura de o libertate editorială deplină, însă controlul presei nu facilitează implicit stăpânirea desăvârșită a informației, după cum bine știm – cu atât mai mult cu cât numeroși est-germani își petreceau vacanțele în România, putând astfel lesne afla despre respectivul fenomen, devenit unul perpetuu. Populația est-germană a luat treptat la cunoștință existența acestui fenomen, acestei ”breșe”, ce fără îndoială a reprezentat un motiv de mirare, de dispreț pentru un anumit segment, dar în mod cert și de speranță pentru mulți est-germani, speranță ce în mod gradual s-a transformat, cel mai probabil, într-o formă de invidie.

Tema emigrării, a refugiaților, a imigranților economici și a variilor transformări demografice este una de actualitate pentru societatea contemporană – puternic guvernată de multiculturalism sau de provocări privind integrarea populațiilor provenite din culturi ori sisteme politice distincte. Toate aceste fenomene provoacă invariabil efecte la nivel politic, atât la nivel local, național, cât și la nivel internațional – tensiunile sociale majore provocând tensiuni politico-diplomatice mai mult sau mai puțin evidente publicului larg.

Despre faptul că emigrarea în masă a germanilor din Republica Socialistă România a stârnit reacții diverse, inclusiv nemulțumiri, atât în țara de origine, cât și în cea destinată, nu pot exista dubii. De asemenea, despre poziționarea autorităților est-germane, precum și despre temerile extrem întemeiate pe care celebrul Stasi le avea cu privire la acest aspect, putem face anumite supoziții. Luând în calcul modul în care securitatea est-germană știa să ia ”pulsul” cetățeanului de rând, este greu de crezut că aceasta nu își putea închipui impactul pe care știrea privind ”cumpărarea” de etnici germani l-ar putea genera asupra unei populații conștiente de inferioritatea

sistemică în care se regăsește, în raport cu ”frații” vestici. Identificarea mecanismelor prin care autoritățile est-germane au încercat să gestioneze sau chiar să contracareze posibilele efecte produse, la nivelul mentalului colectiv, de către această ”înțelegere”, consider a fi unul din obiectivele acestui proiect.

Miracolul economic vest-german nu a putut trece neobservat de către est-germani, iar în timp, frustrarea colectivă a populației a devenit principala problemă a Stasi. Faptul că dintr-o altă țară semnatară a Tratatului de la Varșovia, o întreagă minoritatea națională, întâmplător chiar germană, putea emigra în deplină siguranță (fără a fi expulzată), spre una din economiile emergente ale lumii, punea în mod evident o presiune suplimentară pe umerii autorităților est-germane.

Totodată, îmi propun să țin cont de parcursul relațiilor bilaterale dintre cele două state germane, ce au prins contur după o lungă perioadă marcată de doctrina Hallstein, în care nici nu putem vorbi despre o relație, de facto, ci mai degrabă despre o perioadă de negare, în care RFG a exercitat indirect presiuni asupra RDG, nerecunoscându-i în mod oficial statalitatea.

Odată cu *Ostpolitikul* propus de Willy Brandt și începerea relațiilor diplomatice cu Bucureștiul, în 1967 (în mod evident dezavuată de Berlinul de Est), RFG marca debutul unei noi abordări privind politica sa externă, abrogând în 1969 doctrina Hallstein și admitând faptul că reușitele majore, la nivel internațional, nu se izbutesc prin sfidare, ci prin dialog. RDG a reacționat destul de agresiv în urma stabilirii relațiilor diplomatice româno-vest-germane, doctrina *Ulbricht* (1967) îndemnând statele membre ale Tratatului de la Varșovia, să nu permită normalizarea relațiilor cu statul federal german, atât timp cât acesta nu recunoaște oficial existența RDG. Berlinul de Est se temea de faptul că emergentul vecin din vest va încerca să destabilizeze coeziunea blocului comunist, izolând RDG pe plan internațional – temeri ce au continuat inclusiv după semnarea tratatului din 1972 (*Grundlagenvertrag*), când cele două state germane consfințeau începerea relațiilor bilaterale. Astfel, putem observa cum relațiile dintre cele trei state ajung să se cristalizeze, având în fundal un real ”negoț cu oameni” (*Menschenhandel*), cum a mai fost descris în istoriografia germană, negoț ce s-ar fi putut dovedi o bombă cu ceas în respectivul context internațional.

Reiterând motivațiile ce m-au îndemnat să abordez acest subiect, aș aminti atât rolul pe care îl joacă la nivelul interesului general actual tema emigranților, cât și curiozitatea firească generată de un astfel de subiect, ce se concentrează pe o serie de tratative strict secrete, aflate la baza unor fenomene socio-politice majore. Tematica propusă poate fi asociată conceptului german de „*Dreiecksverhältnis*”, folosit adesea în domenii precum: relații internaționale, sociologie sau psihologie.

Acest proiect își propune evidențierea tensiunilor diplomatice dintre RDG și RSR, pe marginea acordului privind relocarea masivă a românilor de etnie germană, cât și a suspiciunilor est-germane privind posibilele intenții subversive ale RFG, via *Ostpolitik*. Proiectul de cercetare încearcă să demonstreze faptul că ”Acțiunea Recuperarea” nu a influențat doar relațiile politico-diplomatice dintre RSR și RFG, ci a influențat inclusiv dinamica relațiilor întreținute de către Berlinul de Est cu cele două state anterior amintite, precum și activitatea internă a Stasi, ce privea chestiunea drept un factor de risc major pentru securitatea națională a RDG.

*

Retrospectivă în experimentul balcanic: destrămarea, războiul și efectele rezultate ale fostei Iugoslavii

Drd. Sergiu-Ștefan Poh
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

Lucrarea explorează deceniul tumultuos al anilor 1990, disecând tapiseria complexă a războaielor iugoslave și reverberațiile acestora în Balcani. Această cercetare navighează prin labirintul animozităților interetnice, al convulsiilor politice și al crizelor umanitare, deslușind firele care au dus la dezintegrarea unei națiuni cândva unite. De la umbrele conducerii lui Tito până la atrocitățile flagrante ale genocidului și ale epurării etnice, lucrarea examinează cu meticulozitate intervențiile internaționale și rolul central al Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPII) în modelarea căii spre justiție și reconciliere. Având în vedere Acordul de la Dayton și integrarea europeană, acest studiu luminează procesele cu multiple fațete ale reconstrucției post-conflict, oferind o perspectivă cuprinzătoare asupra complexității procesului de instaurare a păcii și a responsabilității în urma unui cataclism regional.

Dezintegrarea Iugoslaviei și războaiele care au urmat în anii '90 sunt o dovadă clară a complexității și paradoxurilor naționalismului etnic, ale justiției internaționale și reconcilierii în societățile post-conflict. Această cercetare se lansează într-o explorare meticuloasă a unei națiuni care a trecut de la unitate la un vârtej de divizare și conflict, aruncând lumină asupra dimensiunilor cu multiple fațete ale crizelor politice, etnice și umanitare care au cuprins regiunea balcanică.

Navigând prin furtuna războaielor din Slovenia, Croația, Bosnia și Kosovo, cercetarea subliniază intervențiile esențiale ale ONU și NATO, juxtapunându-le în fața unei tapiserii dureroase de genocid, epurare etnică și criză umanitară care a cuprins regiunea. Ultima parte a studiului pune în lumină TPII, examinând rolul său fundamental în urmărirea crimelor de război și în împletirea firelor justiției și reconcilierii în mijlocul ruinelor conflictului. În ceea ce privește perioada postbelică, cercetarea analizează reconstrucția, reconcilierea și integrarea europeană a statelor din Balcani, oferind o perspectivă nuanțată asupra provocărilor și triumfurilor pe care le presupune instaurarea păcii și a responsabilității într-o regiune marcată de război.

Prin sintetizarea unei analize cronologice și tematice, această lucrare încearcă să ofere o înțelegere cuprinzătoare și nuanțată a războaielor iugoslave, a căutării justiției și a călătoriei dificile spre reconciliere și integrare într-un peisaj post-conflict, contribuind cu o perspectivă academică vitală la discursul despre război, justiție și pace în Balcani.

*

Scurt istoric al conceptului de *Brand*

Drd. Stoi Sebastian
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Prin *brand* înțelegem un nume, termen sau simbol folosit în mod special în domeniul economic, de marketing sau publicitate. Prin acest concept, produsul sau serviciul oferit de o anumită firmă se distinge de produsele sau serviciile rivaliilor de pe piață. O explicație simplă a acestui concept o putem identifica în Dicționarul Explicativ al Limbii Române: brandul este marca de produs a unei firme renumite.

Istoria branding-ului poate fi trasată cu multe secole în urmă, chiar înainte ca termenul să primească conotația de azi. În perioada antichității produsele puteau fi promovate prin diverse moduri, indiferent dacă vorbim despre ceramică, vase, vin sau uleiuri. Erau scrise mesaje ce informau publicul că o anumită persoană, ce locuiește la o anumită adresă poate face pantofi după un anumit model specific.

Odată cu secolul XIX își face apariția conceptul de branding modern. Revoluția industrială și dezvoltările în domeniul economic ce-au urmat odată cu ea au făcut ca numele unui brand să fie foarte important. Atât în Statele Unite ale Americii, cât și în Europa, populația a cunoscut o creștere semnificativă, căile ferate au trecut printr-un proces de expansiune și din ce în ce mai multe fabrici au început să fie deschise. Toți acești factori au dus la dorința populației de a obține cât mai multe noi produse, de la produse casnice, cum ar fi mâncarea sau medicamentele, la noi aparate electrice sau mecanice.

Conceptul vede o evoluție în epoca modernă, în mod specific odată cu începutul secolului XVII, când în țări precum Belgia și Franța își fac apariția pe piață produse de înaltă calitate, realizate în manufacturi cu renume. Mai ales prin patronajul nobiliar sau regal, întreprinderile au început să se folosească de branding pentru a indica clar originea și calitatea produsului.

*

Șarivari Românu, un experiment publicistic efemer

Drd. Roxana Gabriela Rusin
Institutul de Istorie Nicolae Iorga
Coord. Șt. Constanța Vintilă

Articularea presei de satiră în spațiul românesc în a doua jumătate a secolului al nouăsprezecelea, cu precădere după formarea statului român la 1859 odată cu dubla alegere ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza, se înscrie în linia generală a procesului de modernizare care, în bună măsură, s-a făcut prin preluarea unor modele din Occident. Afinitatea culturală a românilor pentru cultura și civilizația franceză s-a reflectat și în modul în care a funcționat presa, de la cadrul legislativ începând și până la forma propriu-zisă a ziarelor.

Șarivari Românu a fost o publicație satirico-umoristică ilustrată, cu o existență foarte scurtă, din 3 ianuarie până pe 12 martie 1865. A apărut la București, coordonată fiind de către desenatorul Alexander Kaczanowski, care era și proprietarul ziarului, dar în realitate redactorul acestei publicații era Radu Ionescu, sub pseudonimul Rudolf Ivănescu. Existența efemeră a publicațiilor de presă nu era un fenomen izolat în epocă, câteva sunt de fapt ziarele care reușesc să reziste mai mulți ani cu un tiraj care să le asigure supraviețuirea. Dincolo de impedimentele financiare, durata unei publicații era determinată și de cadrul legislativ relativ restrictiv și de funcționarea cenzurii. În 1862 domnitorul Alexandru Ioan Cuza a promulgat o Lege a presei care prelua în mare parte prevederile legislației franceze. Deși oferea libertate de exprimare, limitele erau date de obligativitatea achitării cauțiunii pentru a deschide un ziar, dar și de un sistem punitiv sever.

Prin prezentul studiu de caz ne propunem să realizăm o analiză a publicației *Șarivari Românu*, urmărind câteva direcții în sensul acesta: cadrul legislativ de funcționare a ziarului; conținutul propriu-zis din numerele publicate în intervalul ianuarie-martie 1865; elementele de modernitate care se disting în rândurile ziarului, începând chiar cu titlul, iar în cele din urmă vom încerca să oferim o posibilă explicație pentru existența atât de scurtă a publicației.

*

**Dr. Vladimir BOGOS – continuatorul unei vechi familii moldovene –
Deputat în Sfatul Țării**

Drd. Ana Grimalschi
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, Academia Română, București

Dr. Vladimir Bogos este descendentul unei vechi familii de intelectuali basarabeni, ale cărei rădăcini în istoria românească se întind până în veacul al XVII-lea, și care a luptat, generație după generație, ca să mențină libertatea Moldovei, iar după anexarea ei de către Rusia Țaristă, ca să mențină spiritul și cultura românească trează în conștiința românilor basarabeni.

Încă de la ocuparea Basarabiei, acea parte a nord-estului Principatului Moldovei, de Rusia Țaristă, o seamă de vechi familii moldovene, cu adânci rădăcini în istorie, și-au dedicat viața pentru revenirea acestui teritoriu, samavolnic rupt din trupul Țării, în vechile sale granițe.

Una dintre aceste vechi familii de patrioți români este și Familia Bogos, familie de moldoveni cu rădăcini documentate încă din secolul al XVII-lea. Din rândurile acestora s-a ridicat și dr. Vladimir Bogos, unul dintre cei mai tineri deputați ai Sfatului Țării, cu prezență și implicare continuă în cadrul acestei instituții basarabene, de la înființare și până la încetarea lucrărilor sale.

Însă, personalitatea și activitatea istorică a acestui patriot basarabean a fost și este prezentată extrem de puțin în istoriografia românească și moldovenească. De multe ori fiind prezentată chiar eronat. Viața dr. Vladimir Bogos, pusă sub tăcere și condamnată la uitare de către regimul comunist alături de viețile tuturor celor care au făcut posibilă Unirea Basarabiei cu România, a început a fi redescoperită în ultimii ani, grație demersurilor istoricilor interesați de problema Basarabiei, de activitatea Sfatului Țării, instituție inedită în spațiul românesc, și de Unirea Basarabiei cu România. Cu toate acestea, activitatea dr. Vladimir Bogos, înainte de constituirea premiselor care au făcut posibilă „Unirea cu Țara Mamă a Basarabiei, samavolnic transformată în gubernie țaristă” este foarte puțin cunoscută și, de multe ori, prezentată eronat.

Comunicarea mea va avea în vedere aspecte din activitatea politică, profesională și privată a dr. Vladimir Bogos, conturate de materiale documentare inedite pe care le-am descoperit în arhiva familiei descendenților direcți ai acestui interesant personaj istoric.

*

Vasile V. Moiescu: piramidologul evanghelic român

Drd. Bogdan Emanuel Răduț
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București

Vasile V. Moiescu (1905-1985), cunoscut mai ales ca Vasilică Moiescu, a fost un intelectual evanghelic român, poate unul dintre cei mai cunoscuți din secolul XX, și un om de cultură cu multiple preocupări în varii domenii, în special cel teologic și piramidologic.

Prin educația sa, a aparținut „generației spirituale a culturii române, cea inaugurată la 1928 de Mircea Eliade și de prima serie de studenți ai lui Nae Ionescu”. Cei care fie l-au cunoscut, fie s-au aplecat asupra vieții și operei sale, l-au numit „un mare piramidolog român” și un „veritabil fondator de școală”, „un *homo religiosus* erudit și persuasiv”, o „personalitate culturală de excepție”, un „mare om de cultură român”, „un savant adevărat, absorbit până la neglijarea corpului fizic de preocupările sale”. Și nu sunt puțini aceia care au emis opinii despre el.

Parcursul său biografic l-a purtat și prin penitenciarele din anii stalinismului românesc (Timișoara, Oradea, Gherla, Dej și Jilava), când, din motive religioase, în anii 1958-1964 a cunoscut ororile unui „regim ilegal și criminal”, „un sistem anticreștin, antiuman și antinațional” și „o religie a urii”. A fost coleg de celulă și cu academicianul Alexandru Zub, care îl descrie ca „om trecut de jumătatea vieții, dar extrem de vioi și de amabil”. Considerat un dușman al poporului, prin interpretările profetice asupra comunismului, Moiescu a fost toată viața ostracizat de regimul care l-a închis și, apoi, l-a ținut în sărăcie. Cea mai mare durere a sa a fost faptul că munca lui științifică și teologică a fost confiscată și distrusă.

Prezentul studiu își propune să fie o prezentare biografică a unui erudit cărturar, aproape necunoscut în prezent, dar destul de popular în perioada postbelică (articole de presă despre el fiind semnate de George Călinescu, Toma Chiricuță, Gr. Fotino, Dimitrie Pompeiu ș.a.).